

ОСНОВНІ НОВЕЛИ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ

Галина КОПИЛОВА,

учитель правознавства, заступник директора
Луганського багатопрофільного ліцею,
учитель-методист

З 1 жовтня 2011 р. набрав чинності Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» (№ 6368-VI) (далі — Закон), який передбачає зміни у пенсійному забезпеченні у солідарній системі, уточнює положення, які стосуються функціонування обов'язкової накопичувальної пенсійної системи — другого рівня пенсійного забезпечення та вносить зміни до 22 законів України.

Положення, що стосуються врахування середньої заробітної плати за три останні роки для визначення скоригованої заробітної плати при призначенні пенсії, набувають чинності з 1 січня 2012 р.

Згідно із прийнятим Законом всі пенсії, призначені до набрання ним чинності, будуть виплачуватись у встановлених розмірах, без будь-яких обмежень, в тому числі і працюючим пенсіонерам, до першого звільнення.

Основні новели вищезазначеного закону полягають у наступному

1. Максимальний розмір пенсії (крім пенсійних виплат, що здійснюються з Накопичувального пенсійного фонду) або щомісячного довічного грошового утримання (з урахуванням надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлених законодавством, крім доплати до надбавок окремим категоріям осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною), призначених (перерахованих) відповідно до Митного кодексу України (92-15), законів України «Про державну службу» (3723-12), «Про прокуратуру» (1789-12), «Про статус народного депутата України» (2790-12), «Про Національний банк України» (679-14), «Про Кабінет Міністрів України» (2591-17), «Про дипломатичну службу» (2728-14), «Про службу в органах місцевого самоврядування» (2493-14), «Про судову експертизу» (4038-12), «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (796-12), «Про державну підтримку засобів масової інформації та

соціальний захист журналістів» (540/97-ВР), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (1977-12), «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (2262-12), «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (1058-15), «Про пенсійне забезпечення» (1788-12), «Про судоустрій і статус суддів» (2453-17), Постанови Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 р. «Про затвердження Положення про помічника-консультанта народного депутата України» (379/95-ВР), не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність.

2. Обмеження пенсії максимальним розміром не поширюватиметься на раніше призначені пенсії, однак пенсії цим категоріям осіб, що перевищують 10 мінімумів для непрацездатних, виплачуватимуться без індексації і підвищень доти, доки їх розмір не зрівняється з максимальним, який, у свою чергу, зростатиме, оскільки підлягає індексації.

3. Поступове, протягом 10 років — по півроку за рік, підвищення пенсійного віку для жінок з 55 до 60 років. Підвищення пенсійного віку відбуватиметься за єдиною схемою як для жінок, які претендують на звичайні виплати, так і для жінок, які претендують на спеціальні виплати.

- Жінки, які народилися до 30 вересня 1956 р., зможуть вийти на пенсію у 55 років.
- Жінки, які народилися з 1 жовтня 1956 р. по 31 березня 1957 р., зможуть вийти на пенсію у 55 років і 6 місяців.
- Жінки, які народилися з 1 квітня 1957 р. по 30 вересня 1957 р., — у 56 років.
- Жінки, які народилися з 1 жовтня 1957 р. по 31 березня 1958 р., — у 56 років і 6 місяців.
- Жінки, які народилися з 1 квітня 1958 р. по 30 вересня 1958 р., — 57 років.
- Жінки, які народилися з 1 жовтня 1958 р. по 31 березня 1959 р., — у 57 років і 6 місяців.
- Жінки, які народилися з 1 квітня 1959 р. по 30 вересня 1959 р., — у 58 років.
- Жінки, які народилися з 1 жовтня 1959 р. по 31 березня 1960 р., — у 58 років і 6 місяців.
- Жінки, які народилися з 1 квітня 1960 р. до 30 вересня 1960 р., — у 59 років.
- Жінки, які народилися з 1 жовтня 1960 р. по 31 березня 1961 р., — у 59 років і 6 місяців.

- Жінки, які народилися з 1 квітня 1961 р. і пізніше, зможуть вийти на пенсію у 60 років.

4. Жінкам, які народилися до 31 грудня 1961 р., виплачуватиметься надбавка у розмірі 2,5 відсотка за кожні шість місяців пізнішого виходу на пенсію — з 55 до 60 років.

5. До 1 січня 2015 р. жінкам залишили можливість виходити на пенсію у 55 років, але тільки за наявності трудового (страхового) стажу не менше 30 років і за умови звільнення з роботи.

При цьому розмір пенсії зменшується на 0,5 відсотка за кожен повний або неповний місяць дострокового виходу на заслужений відпочинок.

Якщо жінка, яка таким чином раніше вийде на пенсію, знову влаштується на роботу до досягнення визначеного пенсійного віку, то виплата дострокової пенсії припиняється.

Старіти — це всього лишень погана звичка, на яку у звичайних людей бракує часу.

А. Моруа

Але після припинення трудового договору розмір виплат буде перераховано: відсотки, на які їй раніше зменшили пенсію, переглядаються з урахуванням новонабутого страхового стажу.

Так само відсотки можуть бути розраховані заново у тому випадку, якщо жінка влаштується на роботу уже після досягнення пенсійного віку, але при цьому відмовиться отримувати пенсію.

6. Законодавчі новели передбачають поступове підвищення страхового стажу для слідчих і прокурорів з 20 до 25 років. Прокурори і слідчі отримують право на пенсійне забезпечення за вислугу років незалежно від віку за наявності на день звернення вислуги років не менше:

- по 30 вересня 2011 р. — 20 років, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 10 років;

- з 1 жовтня 2011 р. по 30 вересня 2012 р. — 20 років 6 місяців, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 10 років 6 місяців;

- з 1 жовтня 2012 р. по 30 вересня 2013 р. — 21 рік, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 11 років;

- з 1 жовтня 2013 р. по 30 вересня 2014 р. — 21 рік 6 місяців, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 11 років 6 місяців;

- з 1 жовтня 2014 р. по 30 вересня 2015 р. — 22 роки, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 12 років;

- з 1 жовтня 2015 р. по 30 вересня 2016 р. — 22 роки 6 місяців, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 12 років 6 місяців;

- з 1 жовтня 2016 р. по 30 вересня 2017 р. — 23 роки, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 13 років;

- з 1 жовтня 2017 р. по 30 вересня 2018 р. — 23 роки 6 місяців, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 13 років 6 місяців;

- з 1 жовтня 2018 р. по 30 вересня 2019 р. — 24 роки, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 14 років;

- з 1 жовтня 2019 р. по 30 вересня 2020 р. — 24 роки 6 місяців, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 14 років 6 місяців;

- з 1 жовтня 2020 р. і пізніше — 25 років, у тому числі стажу роботи на посадах прокурорів і слідчих прокуратури не менше 15 років.

7. Цим категоріям працівників пенсія призначається в розмірі 80 % від суми їхньої місячної (чинної) заробітної плати, до якої включаються всі види оплати праці, з якої було сплачено єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а до 1 січня 2011 р. — страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, одержуваної перед місяцем звернення за призначенням пенсії.

8. Із 20 до 25 років підвищується вислуга для призначення пенсії військовослужбовцям, працівникам органів МВС, МНС, СБУ та інших силових структур, звільнених зі служби. При цьому запроваджується календарне обчислення вислуги та зарахування кожних шести місяців навчання у військових вищих навчальних закладах як календарного року до вислуги. Передбачається підвищення страхового стажу для осіб офіцерського складу, прапорщикам і мічманам, незалежно від віку, якщо їх звільнено зі служби:

- по 30 вересня 2011 р. і на день звільнення мають вислугу 20 років і більше;

- з 1 жовтня 2011 р. по 30 вересня 2012 р. і на день звільнення мають вислугу 20 календарних років та 6 місяців і більше;

- з 1 жовтня 2012 р. по 30 вересня 2013 р. і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік і більше;

- з 1 жовтня 2013 р. по 30 вересня 2014 р. і на день звільнення мають вислугу 21 календарний рік та 6 місяців і більше;

- з 1 жовтня 2014 р. по 30 вересня 2015 р. і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки і більше;

- з 1 жовтня 2015 р. по 30 вересня 2016 р. і на день звільнення мають вислугу 22 календарних роки та 6 місяців і більше;

- з 1 жовтня 2016 р. по 30 вересня 2017 р. і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки і більше;

- з 1 жовтня 2017 р. по 30 вересня 2018 р. і на день звільнення мають вислугу 23 календарних роки та 6 місяців і більше;

- з 1 жовтня 2018 р. по 30 вересня 2019 р. і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки і більше;

- з 1 жовтня 2019 р. по 30 вересня 2020 р. і на день звільнення мають вислугу 24 календарних роки та 6 місяців і більше;

- з 1 жовтня 2020 р. або після цієї дати і на день звільнення мають вислугу 25 календарних років і більше.

Виняток — військовослужбовці льотного складу та плавскладу підводних човнів. Вони, як і раніше, виходитимуть на пенсію незалежно від віку за наявності на день звільнення вислуги в 20 років і більше.

9. Граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування для чоловіків збільшено із 60 років до 62, а для жінок із 55 років — до 60. Однак, як і раніше, це не стосується тих службовців місцевого самоврядування, які займають виборні посади. Інститут продовження перебування на держслужбі скасовується. Однак ті держслужбовці та працівники органів місцевого самоврядування, яким уже зараз 62 роки та щодо яких було прийняте рішення про продовження строку перебування на держслужбі до 65 років ще до набрання чинності Законом, зможуть допрацювати до 65.

Підвищення пенсійного віку для чоловіків-держслужбовців здійснюватиметься поетапно, але, на відміну від «загального» підвищення пенсійного віку для жінок, воно стартує не з 1 жовтня 2011 р., а лише з січня 2013 р. і з кроком «на півроку за рік».

- У 60 років вийдуть на пенсію ті, хто народився по 31 грудня 1952 р. включно;

- У 60 років 6 місяців — ... з 1 січня 1953 р. по 31 грудня 1953 р.;

- У 61 рік — ... з 1 січня 1954 р. по 31 грудня 1954 р.;

- У 61 рік 6 місяців — хто народився з 1 січня 1955 р. по 31 грудня 1955 р.

- У 62 роки — усі, хто молодше.

Тобто з 1 січня 2013 р. чоловіки-держслужбовці будуть виходити на пенсію в 60 років і 6 місяців.

10. Державні службовці, звільнені з державної служби у зв'язку з засудженням за умисний злочин, вчинений з використанням свого посадового становища, або вчиненням корупційного діяння, позбавляються права на одержання пенсії державного службовця. В таких випадках пенсія державним службовцям призначається на загальних підставах.

11. Державним службовцям у разі виходу на пенсію за наявності стажу державної служби не менше 10 років виплачується грошова допомога в розмірі 10 місячних посадових окладів.

12. Розмір спеціальної пенсії скорочується з нинішніх 90 % до 80 % від заробітної плати. До 60 місяців (проти нинішніх 24) збільшується період, за який враховується заробітна плата для призначення спеціальних пенсій. Ця норма стосується державних службовців, депутатів, працівників прокуратури та суду, органів місцевого самоврядування, журналістів. Таким чином, уже з 1 жовтня заробітну плату для призначення пенсії братимуть не за останні два роки, а за п'ять років. Але щоб ця норма почала діяти, Кабмін має внести зміни до постанови № 865 від 31.05.2000 р.

13. Пенсія науковим (науково-педагогічним) працівникам призначається за наявності страхового стажу, необхідного для призначення пенсії за віком у мінімальному розмірі, після досягнення чоловіками віку 62 років, а не 60 років, як це мало місце раніше за наявності стажу наукової роботи не менш як 20 років, жінками — 60 років, за наявності стажу наукової роботи не менш як 15 років. За аналогією із законом про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування змінюються норми, які регулюють призначення пенсій науковцям. Принаймні за двома пунктами. А саме:

- при виході на пенсію науковців враховуватимуть заробітну плату (дохід) за весь період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 р.;

- дані про заробітки до 2000 р. (за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу поспіль до 1 липня 2000 р.), причому обов'язково підтверджені первинними довідками, тепер можуть враховуватися лише у двох випадках. Перший — за бажанням майбутнього пенсіонера (ця норма діє до 1 січня 2016 р.). Другий — якщо після 2000 р. майбутній пенсіонер заробив менше 60 місяців страхового стажу. Крім того, з 1 січня 2012 р. при обчисленні розміру пенсії науковцям застосовуватимуть показник середньої заробітної плати за три попередні календарні роки.

Але якщо при призначенні звичайних пенсій за три роки береться зарплата (дохід) у середньому на одного працівника в цілому по Україні, з якої сплачені страхові внески, то при призначенні наукових — середня зарплата по галузях економіки України (держкомстатівська).

14. Новим працюючим спецпенсіонерам пенсію виплачуватимуть у розмірі звичайної, тобто за законом про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Ця норма поширюється на держслужбовців, науковців, депутатів, працівників прокуратури та суду, органів місцевого самоврядування, журналістів. Але тільки на тих, кому пенсію призначено після 1 жовтня ц. р., або тих, хто змінив після цієї дати місце роботи. Після звільнення з роботи пенсію виплачуватимуть у розмірі, передбаченому спеціальним законом.

15. Достроково (як чорнобильцям, учасникам бойових дій та ін.) спецпенсія не виплачується — треба чекати загальноновстановленого пенсійного віку.

16. На десять років підвищується нормативна тривалість страхового стажу для призначення пенсії: *з 20 до 30 років — для жінок, з 25 до 35 років — для чоловіків*. Але тільки для «нових пенсіонерів». Для тих, кому пенсію призначено до 1 жовтня ц. р., нормативна тривалість страхового стажу становитиме, як і раніше, 20/25. Її застосовуватимуть при наступних перерахунках пенсій, але тільки за страховим стажем.

17. Зростає мінімальна тривалість страхового стажу для одержання пенсії за віком — з 5 до 15 років. Якщо людина не заробила мінімального стажу, вона може претендувати лише на соціальну допомогу.

18. Закон уніфікує правила щодо пенсій, які призначаються достроково у зв'язку зі звільненням (за скороченням штатів, станом здоров'я). Право на дострокову пенсію — і для пільговиків, і для непільговиків — гарантується лише звільненням за півтора року до досягнення ними нового пенсійного віку. І тільки за наявності нового розміру страхового стажу — 30/35 років.

19. Пенсійний вік для осіб, які працювали у шкідливих умовах праці: для жінок, які виховали 5 і більше дітей або дітей-інвалідів; учасників бойових дій; ліліпутів і карликів; а також інвалідів по зору I групи не підвищується.

20. Поступове, протягом 10 років — по півроку за рік, підвищення віку для призначення державної

соціальної допомоги жінкам, які не набули права на пенсію, — до 63 років.

21. Врахування зарплати для обчислення пенсії за 60 місяців до 2000 р. лише за бажанням особи.

22. Збільшується страховий стаж, необхідний для призначення мінімальної пенсії за віком та для підвищення пенсії за понаднормовий стаж для нових пенсіонерів: жінкам — з 20 до 30 років, чоловікам — з 25 до 35 років.

23. Зменшується необхідний страховий стаж для призначення пенсії особам, які стали інвалідами, та передбачається диференційоване підвищення необхідного стажу до 10 (15) років залежно від групи та віку встановлення інвалідності.

Усі люди воліють жити довго, але ніхто не хоче бути старим.

Д. Свіфт

Наприклад, переглянуто страховий стаж, необхідний для призначення пенсії по інвалідності. Для інвалідів першої групи його знизили порівняно з нині чинним законом у молодому віці та підвищили — у зрілому. Так, 25-річному інвалідові для призначення пенсії тепер достатньо одного року стажу, а 54—59-річним — десяти років (раніше була «вилка» з двох до п'яти років).

24. Встановлюється одноразова допомога у розмірі 10 призначених пенсій при виході на пенсію працівникам бюджетної сфери (освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту) у разі, якщо вони:

а) працювали в установах державної або комунальної форми власності;

б) раніше не одержували жодного з видів пенсії;

в) мають страховий стаж 30/35 років на таких посадах.

Виплата грошової допомоги передбачена за рахунок держбюджету, і її порядок визначатиметься постановою Кабміну.

25. Змінюється максимальна величина бази нарахування єдиного внеску з 15 до 17 мінімальних заробітних плат (з 1 жовтня — 16 745 грн).

26. Для призначення пенсії враховується середня заробітна плата по Україні за три календарні роки, що передують року звернення за призначенням пенсії, а для перерахунку пенсії — середня заробітна плата, з якої призначено (перераховано) пенсію (ця норма діятиме з 1 січня 2012 р.).

Базовими при розрахунках розміру пенсії стають дані системи персоналізованого обліку застрахованих осіб: враховуватимуть заробітну плату (дохід) за весь період страхового стажу, починаючи з 1 липня 2000 р.

Дані про заробітки до 2000 р. (за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 р.), причому обов'язково підтверджені первинними довідками, тепер можуть враховуватися лише у двох випадках. Перший — за бажанням майбутнього пенсіонера (ця норма діє до 1 січня 2016 р.). Другий — якщо після 2000 р. майбутній пенсіонер заробив менше 60 місяців страхового стажу.

З 1 січня 2012 р. при обчисленні розміру майбутньої пенсії застосовуватимуть показник середньої заробітної плати (доходу) у середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні, з якої сплачені страхові внески, за три календарні роки, що передують зверненню за призначенням пенсії.

А не за один, як це відбувається нині та відбуватиметься до кінця 2011 р. Тобто в 2012 р. застосовуватимуть показник середньої зарплати за 2009 р., 2010 р. та 2011 р.

27. Із заробітку для обчислення пенсії надано можливість виключати періоди догляду за дитиною до 3-х років, за інвалідом I групи, престарілим або дитиною-інвалідом, періоди строкової військової служби.

28. Перерахунок пенсії у зв'язку з підвищенням прожиткового мінімуму для непрацездатних здійснюватиметься тільки *непрацюючим пенсіонерам*.

Тим, хто працює, перерахунок пенсії зроблять лише після звільнення з роботи — за тим прожитковим мінімумом для непрацездатних, який діятиме на дату звільнення.

Пенсіонер, який зараз працює, відпрацювавши чергові 24 місяці, може звернутися в Пенсійний фонд за перерахунком *пенсії за стажем*.

До пенсіонера, який оформив пенсію до 1 жовтня ц. р. і не змінював після 1 жовтня місяця роботи, не може бути застосована нова норма страхового стажу чи новий пенсійний вік.

Слід мати на увазі, що новий Закон збільшує можливості оптимізації заробітку. Якщо колись дозволялося вилучати заробітки за «невигідні» місяці в межах 10 % стажу, але не більш як 60 місяців поспіль, то тепер можна виключити понад оці 60 місяців також періоди навчання, служби в армії, відпустки по догляду за дитиною, догляду за інвалідом першої групи чи людиною, старшою за 80 років.

29. Пенсії за вислугу років будуть перераховуватися після досягнення пенсійного віку із урахуванням відпрацьованого страхового стажу.

30. Особам, які звільнені за скороченням штатів та яким призначена пенсія за віком за 1,5 року до досягнення ними пенсійного віку, виплата призначеної пенсії у разі їх працевлаштування припиняється. За період отримання допомоги по безробіттю враховується мінімальна зарплата, а періоди безробіття виключаються із заробітку при оптимізації.

31. Впроваджувати обов'язкову накопичувальну систему в Україні планується з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України.

Учасниками накопичувальної системи стануть ті, кому на момент її запуску виповниться не більше 35 років. Починати платити будуть із 2 % від заробітку з наступним збільшенням страхового внеску до 7 %.

Адміністрування протягом перших двох років здійснюватимуть через Пенсійний фонд, а потім — через недержавні пенсійні фонди на вибір учасників.

«ШКІЛЬНИЙ СВІТ» пропонує

Полякова Г.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОВІДНИК ВЧИТЕЛЯ

Пропонований читачам посібник розкриває психологічні аспекти педагогічної праці вчителя в сучасній школі. Утверджуючи основну місію вчителя – вчити і виховувати дітей, автор підкреслює важливість організаторського таланту вчителя в єдності з його психологічною освіченістю: психологічною грамотністю; психологічною компетентністю; психологічною культурою.

Щоб замовити книжку, зателефонуйте у видавництво за тел.: 044 284 24 50 або надішліть sms-повідомлення такого змісту: «Хочу замовити книжки» на номер 067 408 84 73, і ми вам передзвонимо